

Ustanavljanje in organiziranje ter delovanje občinskih odborov pomladnih strank na Škofjeloškem v letu 1989

Občina Škofja Loka je konec 90.let prejšnjega stoletja obsegala, poleg mesta Škofje Loke in okolice, tudi sedanje občine Železniki, Gorenjo vas - Poljane in Žiri. Ker so takratni občinski odbori strank in list delovali na celotnem območju, se tudi moji spomini in zapiski navezujejo na politično gibanje ter delovanje v tistem času in prostoru.

Kako sem postal politik

Bilo je v poznih zimskih dneh, ko me je po seji predsedstva Zveze društev za varstvo okolja Slovenije (ZVOS) dr. Dušan Plut povabil na kavo. Ob prijetnem kramljanju o pomenu uspehov ZVOS-a je dejal: *»Prihaja čas, ko se bomo morali tudi naravovarstveniki sprijazniti z nastalo politično situacijo in se organizirati v politično stranko.*« Nisem še razumel njegovega predloga, ko je dejal, da ustanovimo stranko Zeleni Slovenije. Seveda je bilo to zame nekaj popolnoma neznanega, a ker se držim pregovora, nikoli ne reci nikoli, sem njegov predlog sprejel. In tako sem naredil prvi korak v, meni neznan, politične vode.

Kmalu smo ustanovili iniciativni odbor za ustanovitev stranke **Zeleni Slovenije** (v nadaljevanju: ZS), katerega član sem postal tudi sam. Stranko smo ustanovili na odprti tribuni, 11. 6. 1989, v Mostecu pri Ljubljani. Za predsednika smo izvolili dr. Dušana Pluta.

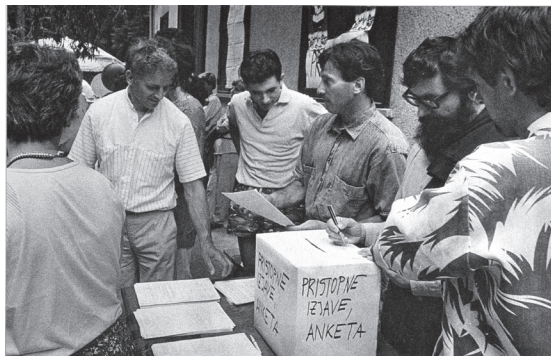
Ustanovitev stranke zelenih je v javnosti doživela zelo različne komentarje; od tega, da je to stranka levih politikov, do tega, da smo v Sloveniji dobili rjavo zeleno stranko. Res pa je bilo, da smo bili mavrična stranka, odprta za vse dobro misleče ljudi. Takšno je bilo vsaj takrat moje naivno prepričanje.

Občinski odbor Zeleni Slovenije (OO ZS) za Občino Škofjo Loko smo ustanovili 10. 11. 1989, s sklicem ob 17. uri, v prostorih Krajevne skupnosti na Trati. Program Zelenih Slovenije je članom in javnosti predstavil predsednik ZS dr. Dušan Plut, sam pa sem bil izvoljen na mesto predsednika Občinskega odbora Zelenih Slovenije (OO ZS). Predlog je bil dan s strani predsednika ZS dr. Dušana Pluta, in sicer zato, ker sem bil eden od ustanoviteljev ZS in tudi aktiven član predsedstva ZS. Prednost je bila tudi v tem, da sem bil ob teh funkcijah sproti seznanjen z vsemi političnimi aktivnostmi, ki so se v takratnih političnih krogih dogajale v Sloveniji in smo jih potrebovali pri delu OO ZS Škofja Loka.

Organiziranje stranke ali občinskega odbora ni lahka naloga, kar se je pokazalo v naslednjih letih ali celo desetletjih. Takrat smo bili v strankah številni zanesenjaki, ki sploh nismo razmišljali o sebi in o koristih, ki nam bi jih lahko določena funkcija prinesla.

To je bilo pomembno predvsem zato, ker so bile za leto 1990 že napovedane prve večstrankarske volitve. Na njih bi prvič po 2. svetovni vojni nastopale, poleg Zveze komunistov in njihovih satelitskih strank, tudi pomladne stranke: stranke, ki so nastale prav iz nagibov po novi demokratični ureditvi slovenske družbe. To je bila tudi pot, da Slovenija izstopi iz enopartijskega sistema Jugoslavije.

To so bili začetki moje kratke, a pestre politične in življenjske aktivnosti v stranki ZS. Po volitvah aprila 1990 sem se kot delegat Občine Škofja Loka spopadel tudi s politiko na nivoju Slovenije. V politiko, ki je prvič v zgodovini slovenskega naroda storila korak k slovenski samostojnosti, sem vstopil takrat, ko sem bil izvoljen za podpredsednika poslanskega kluba DEMOS. S to politično funkcijo sem sodeloval v najozjem zboru DEMOS-ove politike v času priprav, oblikovanja in sprejemanja številnih deklaracij in zakonov, ki smo jih potrebovali za uresničitev predvolilne obljube, da bomo ustanovili neodvisno samostojno državo Slovenijo. Vse potrebne akte smo oblikovali in sprejemali še v času, ko je bila Slovenija še vedno pravno in gospodarsko tesno povezana s takratno skupnostjo jugoslovanskih narodov. To je bil čas strahu in hkrati poguma.

Ustanovitev gibanja zelenih v ljubljanskem Mostecu, 11. 6. 1989. Franci Feltrin prvi z leve.

(vir: Enotni v zmagi, foto: Janez Zrnec, Delo)

Ustanavljanje občinskih odborov strank in zvez na Škofjeloškem

Ker o ustanovitvi občinskih odborov ostalih strank in zvez nimam točnih podatkov, jih bom navedel le toliko, kolikor so mi jih njihovi takratni predsedniki in člani strank še znali povedati oziroma kolikor je o tem še ohranjenih dokumentov.

Občinski odbor Slovenskih krščanskih demokratov Škofja Loka (OO SKD) je bil ustanovljen septembra 1989, za predsednika je bil izvoljen Vincencij Demšar.

Občinski odbor Slovenske kmečke zveze Škofja Loka (OO SKZ) je bil ustanovljen novembra 1989, za predsednika je bil izvoljen Ivan Oman.

Občinski odbor Slovenske demokratske zveze Škofja Loka (OO SDZ) je bil ustanovljen v Osnovni šoli Škofja Loka, septembra 1989, za predsednico je bila izvoljena Alenka P. Lauko.

Občinski odbor Socialdemokratske zveze Slovenije Škofja Loka je bil, glede na članek '*Kmalu start SDZS*', *Gorenjski glas*, 8. 12. 1989, ustanovljen decembra 1989, za predsednika OO SDZS je bil imenovan Simon Jelovčan. To sklepam tudi po tem, da 3. 12. 1989, ob ustanovitvi koalicije DEMOS za Škofjo Loko, še nismo imeli sogovornika oziroma OO SDZS še ni bil ustanovljen. Zato je OO SDZS v zvezo pomladnih strank **DEMOS za Škofjo Loko** pristopil pozneje.

Ustanovitev koalicije DEMOS za Škofjo Loko

Bilo je zadnje dni novembra 1989, točnega dne se ne spominjam, ko me je po telefonu poklical Ivan Oman iz Zminca, predsednik Slovenske kmečke zveze. V kratkem pogovoru me je kot predsednika OO ZS vprašal, če se strinjam, da bi se pomladne stranke in zveze na Škofjeloškem združile v skupno koalicijo DEMOS. Seveda sem njegovo ponudbo brez nadaljnjih pomislekov sprejel. Zavedal sem se, da imam kot človek iz gospodarstva o politiki zgolj prebliske in želje. Želje po tem, da Slovenija postane država in prekine politično zvezo z Jugoslavijo, ne pa tudi jasnih poti, kako priti do tega cilja. Izkušnje, ki so bile za tak podvig potrebne, sem moral črpati od tistih, ki so jih takrat že imeli. In Ivan Oman je bil zagotovo eden izmed njih.

Še istega dne zvečer smo se predsedniki z najožjimi člani dveh zvez in dveh strank, ki smo spadali v slovensko pomlad, sestali v hiši Vincencija Demšarja v Karlovcu, v Škofje Loki. Najprej nam je predsednik OO SKD Škofja Loka Ivan Oman kot sklicatelj sestanka s svojimi udarnimi besedami na kratko obrazložil idejo o koaliciji DEMOS. To so le nekaj dni pred tem izrekli predsedniki nekaterih strank, ki so se srečali na domu Ivana Omana v Zmincu pri Škofji Loki. Pri tem je bila izražena želja, da se v DEMOS vključijo vse zveze in politične stranke slovenske pomladi, saj smo se zavedali, da nam le enoten in združen nastop lahko prinese več glasov kot pa posamezni nastopi strank in zvez.

Vsi smo se strinjali, da bomo imeli pred in po volitvah močne politične nasprotnike, stranke iz tako imenovane levice, ki imajo že desetletja političnih izkušenj in moč ter znanja, kako obvladovati množice, saj so vsi mediji poročali o njihovih kandidatih in programih. Večina komentatorjev takratnih časopisov je bilo politični koaliciji DEMOS nenaklonjenih.

Stranke, ki so nastale iz enopartijskega sistema, so bile prepričane, da bodo tudi na večstrankarskih volitvah uspele in bodo iz komunističnega režima s pomočjo demokratičnih volitev prevzele politiko zahodnih demokracij. Da bi jim to uspelo, so si nadele celo nova imena. Na primer: Komunistična partija si je naredila ime *Zveza komunistov – stranka demokratične prenove (ZK – SDP)*. Politični programi levih strank so še vedno temeljili na tem, da Slovenija ostane del skupnosti jugoslovanskih narodov. Ivan Oman pa je poudaril: *Pomladne stranke se bomo zavzemale, če na volitvah zmagamo, da se odcepimo od Jugoslavije.*

Seveda smo bili nad njegovim izvajanjem in podajanjem političnih korakov za slovensko samostojnost zelo navdušeni in smo brez pomislekov podprli predlog, da oblikujemo politično koalicijo strank in zvez **DEMOS za Škofjo Loko**. Ker je večina med nami na politični oder stopila prvič, smo bili pobude za skupne nastope na volitvah zelo veseli. Najbrž tudi zato, ker je bil med nami Ivan Oman, človek s kmečko in zdravo miselnostjo.

Žal se je iz tistih časov ohranilo le malo zapisov in dokumentov. Najbrž tudi zaradi naše naivnosti, ker nismo beležili vseh dogodkov in pogovorov. Beležk in zapisnikov številnih razprav, sestankov in drugih dogodkov je ohranjenih zelo malo, nekaterih sploh nismo delali. Zato se bom opiral predvsem na svoj osebni arhiv, ki ga hranim v obliki zapisnikov in beležk. ob nastajanju zgodovinsko pomembnega časa za nas Slovence.

Na začetku naše politične kariere smo se premalo in površno zavedali, da postavljamo mozaične kamenčke k slovenski samostojnosti. Pravzaprav se sploh nismo zavedali, da smo bodoči politiki, ne glede na to, da smo ves čas govorili in razpravljali o prihodnji politiki. In ob tem vedno izpostavljali slovensko samostojnost.

Globoko v spominu so mi so ostale besede gostitelja Vincencija Demšarja, ki nam je ob odhodu dejal, da je njegov jedilni kot postal zgodovinski kamenček v procesu političnega prehoda iz enopartijskega sistema v večstrankarsko demokratično družbo.

Tudi s tega sestanka ni zapisnika, je pa zapis našega dogovora v obliki *Izjave*. Njeno vsebino je zapisala in doma pretipkala profesorica Aleksandra Pretnar (Hoivik), članica Zelenih Slovenije. Čistopis *Izjave* smo predsedniki zvez in strank dokončno potrdili in sprejeli v nedeljo, **3. 12. 1989**, v prostorih Krajevne skupnosti na Trati. To smo storili v prisotnosti še nekaterih članov strank in zvez. Podpisniki *Izjave* smo bili:

- predsednica Občinskega odbora Slovenske demokratične zveze (OO SDZ)
Alenka P. Lauko,

- predsednik Občinskega odbora Slovenske kmečke zveze (OO SKZ) Ivan Oman,
- predsednik Občinskega odbora Slovenskih krščanskih demokratov (OO SKD) Vincencij Demšar,
- predsednik Občinskega odbora Zelenih Slovenije (OO ZS) Franci Feltrin.

Izjava smo poslali medijem in vodstvu DEMOS-a ter glavnim odborom strank in predsednikom občinskih odborov strank ter list, s podpisano *Izjava* udeleženk. Žal se, razen mojega originala, ki pa ni podpisan, ni ohranilo nič drugega.

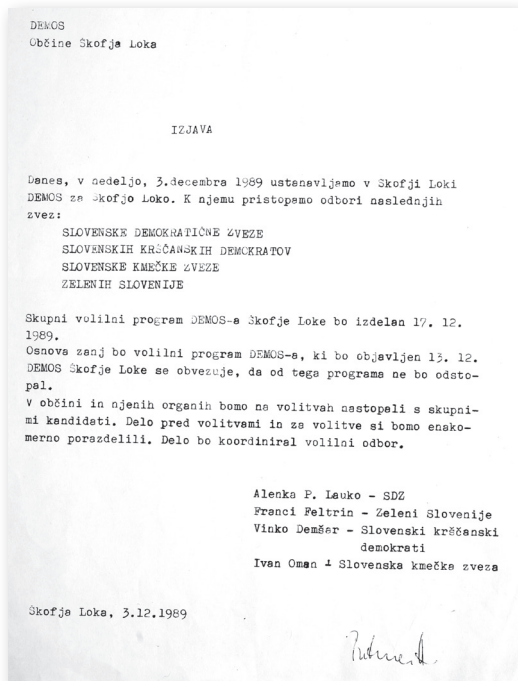
Izjava je bila v javnosti zelo odmevna, predvsem v vodstvih pomladnih strank. Precej nejevolje je bilo v stranki ZS, ki sem jo s pristopom v DEMOS postavil na stališče desnih pomladnih strank, kamor večina njenega vodstva ni hotela. Za tak pristop na desni politični pol tudi v Slovenski kmečki zvezi ni bilo prevelikega navdušenja.

Ker je imela stranka ZS največ članov iz nekdanje politične nomenklature, je predsedstvo ZS zahtevalo, da se moja odločitev zaradi samovoljnega vstopa v koalicijo DEMOS za Škofjo šteje kot kršitev in morajo o tem na občnem zboru ZS odločati člani stranke. Že ob prvih korakih moje politične poti je name padel madež o strankarski nedisciplini – tako je odločila večina članov predsedstva ZS.

Občni zbor ZS je potekal v prvih dneh januarja 1990, v prostorih Filozofske fakultete v Ljubljani; žal o tem zboru nisem uspel dobiti zapisnika.

Javna razprava je bila zelo polemična in v nekaterih trenutkih zelo provokativna do mojega ravnanja, ker pa sem člane stranke dobro poznal, sem vseeno upal, da bo izid v mojo korist.

Dolga razprava je potekala predvsem o tem, ali bo ZS pristopila v koalicijo DEMOS, in po zgledu škofjeloškega OO ZS vstopila in delovala na desnem političnem prostoru, ali pa bo odšla na volitve kot samostojna stranka ZS in podpirala stare, leve politične stranke. Po burni razpravi o prednostih in slabostih je sledilo tajno glasovanje in z le skromnimi tremi glasovi ZA se je stranka ZS vključila v politični program desnih strank (tudi tega zapisnika nisem uspel dobiti). Kljub vodstvu ZS,

Izjava o ustanovitvi politične koalicije strank in zvez DEMOS za Škofjo Loko. (*vir: zasebni arhiv*)

ki je bilo s predsednikom dr. Dušanom Plutom levo usmerjeno, je prevladalo prepričanje večine članstva, da stranka ZS vstopi v koalicijo DEMOS. Odločitev je bila dokončna. S tem sem prepričal vodstvo stranke ZS, da je bila moja poteza v desno smer pravilna. Predsednik stranke ZS je z ostalimi predsedniki pomladnih strank 8. 1. 1990 podpisal sporazum o ustanovitvi DEMOS-a.

Po volitvah je postalo jasno, da DEMOS brez ZS ne bi imel večine. Ob tem si postavljam retorično vprašanje, kam bi ob zmagi levih strank krenila slovenska politika, ki je še vedno prisegala na enotno Jugoslavijo. Zagotovo ne s tako odločnimi političnimi koraki po poti k slovenski samostojnosti.

To upravičeno sklepam ob političnem dogajanju levih strank v opoziciji, ki so v tedanji Skupščini Socialistične Republike Slovenije in njihovih glasovih ob sprejemanju pomembnih zakonov za slovensko osamosvojitve, po plebiscitu, nasprotovali številnim zakonom, ki so bili zakonska podlaga za odhod iz Jugoslavije.

Še pred tem smo na sestankih zvez in strank koalicije DEMOS za Škofjo Loko sprejeli vrsto pomembnih sklepov, programska osnova zanje je bil predvolilni program DEMOS-a. Na podlagi tega smo v občinski program vključili tudi probleme naše občine in kraja, s katerim bi volivke in volivce prepričali, da želimo izboljšati življenje vseh občank in občanov. Pri tem smo se člani DEMOS za Škofjo Loko na javnih predstavitvah zavzeli za ustanovitev samostojne države Slovenije in na podlagi te uresničitve tudi za vrnitev po vojni zaplenjenega premoženja in popravo takrat storjenih krivic ter za svobodo govora in tiska. ZS smo dodali še zaprtje RUŽV, v duhu varstva okolja in ekološko sanacijo velikih onesnaževalcev na Škofjeloškem.

Na podlagi skupnega programa smo s strankarskimi in političnimi srečanji nadaljevali že v nedeljo, 10. 12. 1989. Prostor za sestanek nam je, dokler nismo dobili svojih prostorov v nekdanji tovarni Šešir, nudila Krajevna skupnost na Trati. Zato je bil zaslužen predvsem njen takratni predsednik Jožef Galof. Sestanek je bil najavljen in objavljen v *Gorenjskem glasu* in Radiu Žiri. Člane strank in predsedstva smo povabili s pisnimi vabili. To je bil prvi širši sestanek koalicije DEMOS za Škofjo Loko, katerega so se ga, po nedeljski maši, udeležili tudi nečlani in prisluhnili prvi za javnost odprti politični razpravi desno usmerjenih strank. Njen namen je bil, da med ljudmi razbijemo strah pred strankarskim povezovanjem in združevanjem ter pridobimo nove člane in čim več simpatizerjev med občankami in občani.

Številni so prišli zgolj zato, ker so želeli izvedeti več o političnem dogajanju v občini ter splošnem položaju v Sloveniji in tedanji državi. Najbolj zanimivo je bilo slišati, kako so nekateri svojo udeležbo opravičevali s tem, da jih politika sicer ne zanima in pri njej tudi ne mislijo sodelovati.

Veliko pa je bilo takih, ki so nam ponudili pomoč na prihodnjih volitvah. V spominu mi je najbolj ostal prihod Petra Hawlina. Ko se je pojavil na vhodu v dvorano, je ob meni Alenka P. Lauko vzkliknila: »Prišel je kandidat za župana.« Peter se je po svoji navadi nasmehnil in ker je slišal Alenkin vzklik ob svojem

prihodu, je v zadregi začel z besedami, da je prišel čas, ko se želi tudi on vključiti v politično delovanje demokratičnih strank in pomagati pri preoblikovanju prehoda iz enopartijskega komunističnega sistema v več demokratični strankarski sistem z željo, da bi Slovenija v prihodnosti postala samostojna in neodvisna država. In res, Peter Hawlina je bil na listi DEMOS za Škofjo Loko kandidat za prvega župana našega mesta. In bil izvoljen!

Po dveh urah razprav smo sklenili, da bomo pomladne stranke, ki smo nastale iz pomladnega političnega gibanja, v letih 1988 in 1989, nastopale enotno na listi koalicije DEMOS. Imenovali smo volilni odbor, ki so ga sestavljali predsedniki občinskih odborov, strank in zvez.

S ponosom zapišem, da **smo se pomladne stranke v Škofji Loki prve združile v koalicijo DEMOS**, s trdno zavezo o skupnem nastopanju pred in po volitvah 1990.

Predsedniki pomladnih strank in zvez Slovenije so podpisali in oblikovali koalicijo DEMOS – združeno opozicijo šele 8. 1. 1990 v Ljubljani. Ob tem podpisu je tudi med nami zavladal optimizem, da bomo s skupnimi močmi močnejši in uspešnejši. Upanje v naše še majave politične korake nam je vlivala prisotnost Ivana Omana, ki je sodeloval v vodstvu DEMOS-a. Tako nas je občasno seznanjal in obveščal o tem, kako moramo in smemo nastopati. Na predvolilnih nastopih je velikokrat sodeloval na okroglih mizah in privabil veliko število poslušalcev.

Zaradi prevelike obremenjenosti so bili Omanovi obiski v štabu Demos za Škofjo Loko bolj redki, a vendar dobrodošli. Njegova sporočila in napotki so nam koristili predvsem v predvolilnem času, ko so morale biti politične aktivnosti, in tudi ustvarjalna dela strank in zvez na terenu, načrtovane ter predvsem uspešne.

Z objavo takratne Skupščine RS, da bodo večstrankarske volitve 8. 4. 1990, so se začeli predvolilni shodi po krajevnih skupnostih, posameznih vaseh ter krajih na Škofjeloškem. In to je bil prvi izziv za vse nas, politične vajence. Nastopi in politični govori, ki so potekali sočasno s kandidati levih strank, so bili za nas trd oreh. Ne glede na starost so kandidati na listah levih strank imeli o politiki veliko več znanja in izkušenj kot mi. Zdelo se mi je, kot da je to boj med Davidom in Goljatom. Vendar, tako se spominjam, je bil to veliki izziv za vse nas pomladnike, ki smo, brez dlake na jeziku in brez političnega nahrbtnika iz preteklosti, orali pot v demokracijo.

Čas v boju za glasove

Prve večstrankarske volitve, s 160. delegati za Družbeno-politični zbor in Zbor občin Skupščine RS ter neposredne volitve za predsednika in člane Predsedstva RS, je takratna Skupščina SRS razpisala za 8. 4. 1990.

Na podlagi tega so nam iz volilnega štaba DEMOS – združene opozicije 8. 2. 1990 poslali povzetek zakonskega besedila in pisna navodila, kako naj potekajo predpriprave in priprave za naše nastope v javnosti na predvolilnih shodih v občini.

Da smo smeli na volilni listič vpisati posameznega kandidata, je moral ta pred tem pridobiti z zakonom določeno število glasov polnoletnih občank in občanov. Nosilci list smo morali te glasove zbrati na konvencijah v posameznih krajevnih skupnostih v občini. Seveda je pravilo, brez izjeme, veljalo za vse stranke in liste oziroma posameznike, ki so želeli kandidirati.

O tem nas je vodstvo DEMOS – združena opozicija sproti obveščala, tako kot tudi o vseh zakonskih določilih in zahtevah, ki jih je določala in sprejela enopartijska Skupščina SRS. Ob tem nam je bilo, kot izvleček iz zakonodaje, priloženo tudi naslednje sporočilo predsedstva DEMOS:

Od 20. 2. do 3. 3. 1990 bodo po vseh krajevnih skupnostih (KS) v Sloveniji zbori volivcev. Sklicali jih bodo sveti KS. Ti zbori so zelo pomembni za vse naše kandidate. Na teh zborih bodo namreč volivci izražali svojo podporo predlaganim kandidatom. Tisti kandidati, ki ne bo dobili zahtevane podpore, ne bodo prišli v končni izbor za aprilске volitve.

Kandidatom je potrebno zagotoviti naslednjo podporo:

- za kandidata za Zbor občin republiške skupščine je potrebna podpora 100 glasov iz vse občine (glasovi se seštevajo v vsej občini!);
- za kandidata za Zbor krajevnih skupnosti v občini je potrebno zbrati 30 glasov podpore iz vse KS;
- za predsednika Predsedstva SRS (dr. Jožeta Pučnika) je potrebno 5000 glasov podpore iz vse Slovenije;
- za kandidata DEMOS – združena opozicija za člana predsedstva SRS (Franc Miklavčič, Ivan Oman, dr. Dušan Plut, dr. Dimitrij Rupel) pa je potrebna podpora 2500 glasov podpore iz vse Slovenije.
- Potrebna je predstavitev vseh kandidatov z liste DEMOS, na vseh javnih shodih in konvencijah in po dnevnom redu, ki ga je določila vaša občinska skupščina.
- Preden odidete na zbor volivcev, se pozanimajte, kateri so skupni kandidati DEMOS – združena opozicija ali posameznih zvez.

volite DEMOS	
JAMSTVO ZA PRAVIČNEJŠO PRIRODNOST	
KANDIDAT DEMOS-a ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE SLOVENIJE	
dr. JOŽE PUČNIK	
KANDIDATI DEMOS-a ZA ČLANE PREDSEDSTVA REPUBLIKE SLOVENIJE	
- FRANC MIKLAUVČIČ (Slovenski krščanski demokrati)	
- IVAN OMAN (Slovenska kmečka zveza)	
- dr. DUŠAN PLUT (Seleni Slovenije)	
- dr. DIMITRIJ RUPEL (Slovenska demokratična zveza)	
KANDIDAT Škofjeloškega DEMOS-a ZA ZBOR OBČIN REPUBLIŠKE SKUPŠČINE	
FRANCI FELTRIN	
SLOVENSKA DEMOKRATIČNA ZVEZA (SDZ)	SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI (SKD)
1. MIHI SELIGO Kranj	1. IZIDOR REJC Ljubljana
2. dr. PETER VENCELJ Kranj	2. VINKO DEMŠAR Škofja Loka
3. LEON PETRANČIČ Kranj	3. FRANC ŠIFRER Kranj
4. ALEKSA KOPČONIK-LAVTO Škofja Loka	4. ALDO JOVAN Radovljica
5. BORUT RAJŠELJ Škofja Loka	5. PETER METLIKOVIČ Kranj
6. dr. TOMAZ HEIBERNIK Preddvor	6. BORIS TOMALIN Trzin
7. JOŽE KALAN Trzin	7. RAJKO SKRIBIC Jesenice
SLOVENSKA KMEČKA ZVEZA (SKZ)	SLEENI SLOVENIJE (SES)
1. MARIJA MARKEŠ Jesenice	1. MARIJA POGAČNIK Škofja Loka
2. MARILJA STREPI Kranj	2. SLAVKO SAVIČ Kranj
3. ANDREJ KRISHAR Kranj	3. NEVA LUSTEK Jesenice
4. VALENTIN BENEŠIČ Radovljica	4. JANEZ BEPIČ Trzin
5. MILAN ŠKENC Škofja Loka	5. ALEKSANDRA PRUTMAN Škofja Loka
6. JANEZ ŠKERJANČ Trzin	6. TOMAZ KUROVICA Kranj
7. JANEZ KRŠEK Kranj	7. DAMJAN VODNOVJ Kranj
SOCIALDEMOKRATSKA ZVEZA SLOVENIJE (SDZS)	SLOVENSKA OBRTNIŠKA STRANKA (SOS)
1. BRANKO GRINS Kranj	1. FRANC GOLJA Kranj
2. ROMAN SAVINŠEK Jesenice	2. VIKTOR BREŠAR Šabnica
3. MIKEL TOMAN Ljubljana	3. VINKO FERRE Len
4. NUSA ROMIN Trzin	4. FRANC ŠUC Kranj
5. MIYER TERŠEGEL Jesenice	5. GREDI PEŠMAN-ARMAN Maklo
6. SIMON JELOVČAN Škofja Loka	6. JANEZ ŽUPAN Trzin
7. LEON LOJAK Kranj	7. JOŽA KAUVČIČ Čirče

Lista gorenjskih kandidatov DEMOS-a za prve svobodne in demokratične volitve, 8. 4. 1990. (vir: zasebni arhiv)

Pomembna navodila, kako sporočiti volilnemu telesu, da bodo volili kandidate koalicije DEMOS

Volivci naj na volitvah obkrožijo DEMOS-ove kandidate, in sicer: za predsednika Predsedstva SRS dr. Jožeta Pučnika, predsednika DEMOS-a; kandidata za člana Predsedstva SRS Ivana Omana, predsednika SKZ, in dr. Dušana Pluta, predsednika ZS; na listi za delegata za Zbor občin Skupščine SRS, kjer so na eni listi kandidati vseh političnih strank Občine Škofja Loka, pa naj volivci obkrožijo Francija Feltrina, kandidata DEMOS za Škofjo Loko, predsednika OO ZS. Na občinskih listah naj bo razvidno, kateri so kandidati strank, združeni v koaliciji DEMOS – združena opozicija. Opozorili so nas tudi, do kdaj moramo oddati kandidatne liste. Zato smo, ne glede na naše politično neznanje, predhodno »špekulirali« in čakali, katere ljudi bodo na kandidatne liste dale tako imenovane stranke levih. Ker smo vedeli, da njihove volilne štabe vodijo profesionalni politiki in strokovnjaki in delo opravljajo med delovnim časom, mi pa v poznih nočnih urah, smo z izborom kandidatov čakali do zadnjega možnega roka, ker smo čakali na tajne informacije, kdo vse bo kandidiral na listi za Zbor občin Skupščine SRS. Ura se je bližala polnoči, ko smo še vedno sedeli v hladni dvorani nekdanje tovarne Šešir na Spodnjem trgu in sestankovali. Naj povem, da smo imeli težave v svojih vrstah, razmišljali smo, kateri kandidat bo vpisan na listo kandidatov za Zbor občin Skupščine SRS. Težava je bila v tem, da smo v koaliciji DEMOS za Škofjo Loko, po Zakonu o volitvah, ne glede na to, da je bilo v koaliciji vključenih skupaj že sedem list in strank, imeli le eno kandidatno mesto za delegata za Zbor občin skupščine SRS. Tudi stranke, ki so nastopale samostojno, so imele prav tako enega kandidata.

Kandidatno mesto za delegata za Zbor občin v Skupščini RS je bilo eno od pomembnih mest za našo občino. Pri tem smo tehtali med našimi člani, kdo naj bi bil za to kandidaturo najprimernejši. Treba je bilo določiti kandidata, ki bo nosilec liste, bo znal pridobiti volilno bazo in biti izvoljen.

Kandidatna lista za Zbor občin Škofja Loka pa je bila tudi najštevilčnejša. Kar je pomenilo, da bo izvoljen tisti, ki bo v prvem krogu prejel 50 % + en glas oziroma se bosta za mesto delegata Zbora občin v Skupščino RS v drugem krogu volitev potegovala tista dva, ki bosta v prvem krogu prejela največ glasov.

Ker se je v DEMOS za Škofjo Loko v tem času vključilo veliko število intelektualcev in izobražencev, kot vodja koalicije DEMOS nisem videl težav. Še več, za mesto za delegata Zbora občin Skupščine SRS so se potegovali kar trije kandidati in člani našega združenja: Alenka P. Lauko, predsednica SZD, Vincencij Demšar, predsednik SKD, in Jože Thaler. Zato me je bolj mučilo vprašanje, komu naj zaupamo to pomembno vlogo in kdo od njih jo bo najbolje opravil.

V tistem času smo prejeli pisna navodila koalicije DEMOS – združena opozicija, da bo moral kandidat za Zbor občin skupščine SRS nastopati v vseh KS v občini in zbirati glasove tudi za ostale kandidate in da bo nosilec vseh list DEMOS

- združena opozicija na predvolilnih shodih in konvencijah v občini. Kandidat je namreč predstavljal tudi kandidata za predsednika Predsedstva SRS, dr. Jožeta Pučnika in dva kandidata za predsedstvo: Ivana Omana in dr. Dušana Pluta kot tudi vse kandidate za delegate treh zborov Izvršnega sveta občine. To je pomenilo, da naj bo nosilec liste pomembna in odgovorna oseba, saj bo od nje odvisna tudi izvolitev drugih kandidatov na listi DEMOS -združena opozicija.

Alenka Potočnik Lauko.
(vir: zasebni arhiv)

Po nalogu DEMOS - združena opozicija smo naprej ustanovili skupno koordinacijsko telo oziroma odbor za organiziranje predvolilnih shodov, plakatanje itd. Za predsednico smo imenovali Alenko P. Lauko, za koordinatorja pa je vodstvo DEMOS-a imenovalo mene. Tako sem poleg strankarskih obveznosti, ki sem se si jih naložil, dopoldanski čas preživel v službi, številne popoldneve in večere pa predsedel na koordinacijskih odborih in strateških posvetih predsedstva DEMOS-a. Bil sem v središču političnih dogodkov, na večerne sestanke v Škofji Loki sem strankarskim kolegicam in kolegom ažurno prinašal poročila.

To so bile predvsem novice in navodila glavnega predsedstva DEMOS-a, ki so nam pomagale pri delovnih in političnih akcijah na javnih predvolilnih zborih in shodih.

Moram poudariti, da je bila pri tem največja gonilna sila profesorica Alenka P. Lauko, ki nas je učila, kako oblikovati napise na transparentih, plakatih in tekste za javna občila. Kot zanimivost naj opišem, kako je potekalo naše delo ob oblikovanju besedila na enem izmed transparentov, ki je bil na cesti pri Nami.

Večerni sestanek, ura se je bližala 22., večina članov organizacijskega štaba je že odšla domov, ko je Alenka predlagala, da moramo narediti še transparent in ga obesiti čez cesto pri Nami. Za to nalogo smo ostali le še trije: Alenka, Aleksandra in jaz.

Material za transparent se je nahajal pri meni doma. Oblikovali smo besedilo, ki je bilo kratko in sporočilno **DEMOS za Škofjo Loko**. V cerkvenem zvoniku sv. Jakoba je ura odbila tri po polnoči, ko sem stal na leseni lestvi, naslonjeni na eno izmed lip, in privezoval vrv, s katero sem napenjal transparent, ko se je izza poštnega vogala prikazala senca moškega s klobukom na glavi. Pogledal me je in izginil v senco poštna zgradbe. Le nekaj minut potem z rdečo lučjo pridrvi miličniški avto in se ustavi tik ob moji lestvi. Miličnik odpre okno, skozenj pomoli glavo in usmeri pogled k sporočilu na transparentu. V tistem trenutku sem dokončal svoje delo. Miličnik v službenem avtomobilu se je, tako kot se je pojavil, s pritiskom na plin z vso hitrostjo odpravil proti miličniški postaji na Kidričevi cesti. Ta dogodek me je prepričal, da so bili tudi državni uslužbenci željni sprememb in je bilo geslo na transparentu za tisti čas pravo.

Naslednji dogodek, ki se mi je za vedno vtisnil v spomin, se je zgodil dan pred oddajo kandidatnih list. Sestanek je takrat že potekal v prostorih nekdanje tovarne Šešir. Tako kot sem že zapisal, sem imel kot koordinator za listo DEMOS na razpolago imena treh kandidatov, ki so se zavzemali za kandidaturo na prej omenjeni listi. Mene profesionalna politika ni zanimala, zato iz OO ZS nismo ponujali nobenega kandidata.

Kot koordinator koalicije sem pustil, da se sami dogovorijo, kdo naj bo kandidat, predstavnik Demosovih strank, na skupni volilni listi.

Ura se je bližala polnoči, do katere smo bili po zakonu vezani, da občinski volilni komisiji oddamo vse kandidatne liste in kandidata za Zbor občin republiške skupščine Slovenije. In glej ga zlomka, takrat je zazvonil telefon. Na drugi strani žice se je oglasil naš skriti obveščevalec in sporočil, da na kandidatni listi ZMS - LS za Zbor občin Skupščine SRS kandidira mag. Slavko Gaber. Ko sem to sporočil ostalim, so vsi trije, prej zainteresirani za kandidaturo, v en glas dejali, da odstopajo, saj proti tako retorično sposobnemu kandidatu ne bodo kandidirali. K meni se je obrnila naša tajnica in blagajničarka Nuša Komatar in me vprašala: »No, Franci, kaj boš pa sedaj? Bo DEMOS za Škofjo Loko brez pomembnega kandidata?« Ura je neusmiljeno tiktakala in ker sem bil kot predsednik koordinacije DEMOS odgovoren za izpolnitev volilnih lističev, sem ji dejal, naj zapiše moje ime. In kandidatne liste DEMOS za Škofjo Loko so bile popolne. To je bil zgolj predlog.

Za potrditev moje kandidature s strani Občinske volilne komisije je bilo treba pridobiti 100 glasov volivk in volivcev, kar je takrat predstavljalo najmanjši problem. Strah pa me je bilo, ker s političnimi nastopi pred občinstvom nisem imel nobenih izkušenj.

Zavedal sem se, v kaj sem se podal, zato sem poleg vsega nakopičenega dela nakupil še knjige o javnih nastopih in pristopih, kako si pridobiš občinstvo. V predvolilne govore je bilo treba vključiti tudi politične obljube, to je program DEMOS.

Literatura, ki sem jo prebiral, mi je bila v veliko pomoč, črpal sem znanje in splošna navodila, kako si pridobiš naklonjenost občinstva, da bodo glasovali za novo politično usmeritev.

Novo ustanovljene stranke pri takratni občinski politiki in občinskem izvršnem svetu nismo imeli ne politične in ne finančne podpore, kot so ju imele stranke, ki so izhajale iz enopartijskega sistema. Občinska volilna komisija, ki jo je imenoval takratni Občinski izvršni svet, nas je bolj skopo obveščala in še to samo o nujnih postopkih pred in med volilno kampanjo. Kandidati strank, ki niso bile v združenju DEMOS, so neposredno komunicirali s člani občinske volilne komisije, tako da so bili o vseh podrobnosti sproti obveščeni in so se na vse morebitne napade lahko temeljito pripravili. Zdi se mi, da so jih prav ti presenetili, saj člani DEMOS-a na javnih nastopih nismo doživljali napadov in nizkih udarcev. Leve stranke so svoje »blato« na mojo osebnost izlile v petek, 6. 4. 1990, v časopisu *Gorenjski glas*, ko za javen odgovor ni bilo več možnosti.

Pred nastopi v krajevnih skupnostih občine je občinska volilna komisija, da ne bi prišlo do sporov z žrebom, določila vrstni red kandidatov, kdaj in kje smo nastopili kot govorniki in nosilci kandidatnih list zvez in strank. Na teh nastopih smo predstavili program DEMOS-a in strank oziroma koalicije, tako kot je to določal *Zakon o volitvah 1990*.

Bitka za volilne za glasove volivk in volivcev se je začela

V združenju DEMOS za Škofjo Loko smo v ta namen že na prvem srečanju določili posameznike in skupine, ki naj bi pisali in oblikovali besedila plakatov ter radijske oglase. Pri tem delu smo ostali zgolj štirje, ki smo predvolilni čas vzeli zares, zato sem se kot kandidat za delegata Zbora občin Skupščine SRS in kot nosilec liste za nastope pred javnostjo pripravljal sam.

S pomočjo literature sem si oblikoval nastope in govore, ki so bili prirejeni koaliciji pomladnih strank. Ob večerih in med vožnjo v oddaljene kraje sem ponavljal in brusil svoje nastope. Ker nismo imeli denarja, smo besedila za plakate in transparente oblikovali sami ter jih natisnili s pomočjo nekaterih tiskarjev in sitotiskarjev. Takratna slovenska politika je bila v celoti še vedno odvisna od Jugoslavije in ni imela izdelanega pravilnika o možnostih in načinu financiranja političnih strank, ki so nastale izven komunističnega delovanja. Ne glede na to je Slovenija prva od jugoslovanskih republik napovedala, in leta 1990 dovolila, izvedbo večstrankarskih volitev po delegatskem sistemu v takratno tridomno skupščino v Socialistični Republiki Sloveniji.

DEMOS je bil združena nekomunistična opozicija tedanji komunistični oblasti. Družili sta nas vizija, da bi bil prehod iz starega sistema miren in strpen in želja po ustanovitvi neodvisne samostojne države Slovenije.

Naše geslo je bilo ***Volite DEMOS in dr. Pučnika, da nam ne bi spet vladali komunisti!*** Seveda je bilo to sporočilo dejansko le delno uresničeno, saj je koalicija DEMOS zmagala s pičlo večino (s 126 delegatskimi mesti od skupnih 240). Žal se pozivi slovenskim volivkam in volivcem niso obrestovali in so namesto dr. Jožeta Pučnika izbrali in izvolili zadnjega predsednika slovenskih komunistov, Milana Kučana.

Kot kandidat za delegata v Zbor občin skupščine SRS sem v drugem krogu premagal dr. Slavka Gabra, na kar sem še danes ponosen. Rojstvo nove države ni vsakdanji dogodek, zato z veseljem gledam na čas, ko sem tesno sodeloval pri nastajanju samostojne Slovenije in se po 25. letih iskreno zahvaljujem vsem, ki so verjeli mojim predvolilnim obljubam, da se bom zavzemal za vrnitev po vojni odvzetega premoženja in popravo krivic. Moja glavna obljuba na vseh javnih predstavitev je bila, da se bom zavzemal za odhod iz Jugoslavije, ustanovitev slovenske države ter zaprtje Rudnika urana Žirovski Vrh. To so bile takrat moje štiri osnovne točke mojega predvolilnega programa, ki se je v celoti uresničil.

ŠKOFJELOŠKA KANDIDATA ZA ZBOR OBČIN REPUBLIŠKE SKUPŠČINE

Slavko Gaber

Zavzemal se bom za demokracijo, ki ne bo požrla svobode

Slavko Gaber je magister sociologije, zaposlen na Pedagoški akademiji v Ljubljani, kandidat ZSMS Liberalne stranke.

"Slovenija potrebuje učinkovite demokracije in stabilen sistem. Nova skupščina bo najvišje navedila za državljane Slovenije, če ga bo uspešno oblikovali. Zato se bom zavzemal za demokracijo, ki ne bo požrla svobode posameznika, ki ne bo žrtvovala naših konkretnih interesov velikim idejam in ciljem, ampak nam bo kot konkretnim ljudem: ženskam, mladih, študentom, kmetom, dijakom, upokojencem, ipd. končno omogočila spodobno živeti: za novo ustavo, ki bo sprejeta premišljeno ter bo zagotavljala mirno vzpostavitev suverene države Slovenije, če bo mogoče v konfederaciji z drugimi narodi druge Jugoslavije, če to ne bo mogoče, pa zanj nje, za nov volilni zakon, ki bo ne le velikomani zapleten, ampak bo omogočal izraziti voljo volilcev in bo na naslednjih volitvah v

parlament pripeljal neodvisne (nestrankarske) poslance; za stabilno moderno kolo, ki ne bo tuja učencu in učiteljici in bo omogočala v ustvarjalnem nemiru pridobiti veliko znanja, itd.

Vse to in še kaj na prvi pogled nisecar ne prinese občini. Dejansko pa je brez tehi in drugih pogovjev nesmiselno razglabljati o tem, za kar se bom v zboru zavzemal in prid občini, to je o zaprtju Rudnika urana Zirovski vrhi in o tem, da mora republika poskrbeti za preza-positivne delavce, ki tako takaj kot tudi dragod ne smejo ostati na cesti in brez družbene skrbi; o zavzemanju za to, da Zeleni ki in Zini v okviru nove komun-inalne ureditve postanejo samostojni občini; o zavzemanju za to, da dobimo, kolikor je le mogoče republiškega denarja za izgradnjo obvoznice v Poljansko dolino in nasloj za v

Franci Feltrin

Zavzemal se bom za reševanje gospodarstva

Franci Feltrin je ekonomski tehnik, zaposlen v Embalažno grafičnem podjetju v Škofji Loki, kandidat Demosa.

"Zavzemal se bom za reševanje gospodarstva, vendar ne tako, da bi staro nepremišljeno rušili, ampak za sanacijo proizvodnje v ti. "mekhijo" varianti, ki bo prijaznejša za nalo krajino in za človeka, ki iz delavcev ne bo več protivojalski invalidi. Menim, tudi kot pripadnik Zelenih Slovenije, da je ekološko-tehnološka sanacija pravilna pot, saj je ekologija v njeni soodvisnosti od tehnologije. Naše gospodarstvo v resnici ni tako problematično, kot se kaže na zunanji, problem je v dosedajni politiki, v sistemu, ko prednaga država gospodarstvu veliko preveč jemlje. Ko bomo zajezili odliv, bomo lahko zaustavili marksistično sporovno tovarno, ne da bi njimi delavci ostali na cesti tako rekoč brez kratek.

Sem proti širitvi industrije na nova zemljišča. Marsikaj se

da zgradijo znotraj sedanjih tovarniških ograj, predvsem pa bo treba bolje izkoristiti obstoječe objekte za visoko kakovostno, prostorsko nezahtevno tehnologijo.

Malo gospodarstvo, obrt, rokodetstvo, kmetijstvo, turizem, gostinstvo to so panoge, ki jim bo treba v Sloveniji dati pogore za rast.

Zaprte RUVZ skoraj najbrž ne bo več problem. Zeleni smo prvi hoteli zapreti rudnik. Menim, da ga bo treba zapirati strokovno, s posebnim posluhom za vplive javolivi in drugih rudniških objektov na okolje. Strokovno bo treba tudi na bolj zdrav način zagotoviti oceni, ali ne bi v te objekte morda preselili kakinne druge

industrije. Delavcem rudnika bo z republiški ravni treba zagotoviti socialno varnost in nekaterim, ki to zaslužijo, plačati rento od rudnika po zadnjem vzorcu.

V slovenskem parlamentu bomo morali iskati skupni jezik za odlašanje posebnih odpadkov. Tudi glenje podtalnice korškega polja in zaščite pred nadaljnji onesenjenjem bo treba najti republiški, ekološki denar, ne samo škofjeloškega in kranjskega. V teh dveh obci- nah se bomo morali dogovoriti predvsem, kaj bodo tovarne v prihodnje lahko izdelovale in kakinne surovine bodo pri tem uporabljale kot tudi to, kako je. Strokovno bo treba tudi na bolj zdrav način zagotoviti oceni, ali ne bi v te objekte morda preselili kakinne druge

Škofjeloška kandidata za Zbor občin republiške skupščine. (vir: Gorenjski glas, 20. 4. 1990)

Škoda, ker je prostor moje pripovedi omejen, tako ne morem opisati tudi številnih prijetnih in manj prijetnih dogodkov. Mogoče je bolje, da gredo neprijetne in celo sovražne opazke takratnih nasprotnikov v pozabo. Nekateri so se vsem nam, ki smo stopili na pot prvih demokratičnih volitev po 2. svetovni vojni, globoko zarezali v spomin.

Na koncu mojih spominov bi se želel zahvaliti vsem občanom in občankam, ki so takrat zaupali nam, političnim amaterjem, da smo uspeli in dodali kamen v mozaik nastajanja slovenske države. Še posebna zahvala gre najožjim (strankarskim) sodelavkam in sodelavcem, katerih je preveč, da bi omenil vse. Ne morem pa mimo dveh najožjih sodelavk: žal pokojne Alenke P. Lauko in Aleksandre Pretnar - bili smo nerazdružljiva trojka. Hvala tudi vsem ostalim, brez katerih DEMOS na Škofjeloškem ne bi tako prepričljivo zmagal. Najbolj pa sem hvaležen svoji družini, saj brez opore mojih dragih ne bi zmozel »stati inu obstati«.

VIRI IN LITERATURA:

Feltrin, Franci, osebni arhiv, Škofja Loka.

Hovik, Aleksandra, osebni arhiv, Škofja Loka.

Likar, Ivan, osebni arhiv, Škofja Loka.

Enotni v zmagi: osamosvojitve Slovenije. Ljubljana: Nova revija, 2006, 336 str.